

# AT SE OG AT BLIVE SET



**AF PETER HØEG**  
Forfatter m.m.

→ **Da jeg var barn** var skoleledere forvaltere af en fastlåst og på mange måder tilbageskuende tradition.

I dag er de, oplever jeg, en af de vigtigste ledergrupper i Danmark, en af de grupper der har størst mulighed for at øve afgørende konstruktiv indflydelse på fremtiden.

Jeg er født i 1957. Jeg og mine jævnaldrende voksede op med en automatiseret frygt for voksne. Når skolelederen i de tidlige 1960'ere gik gennem korridorer og sale, gik en engel gennem stuen. Og det var som regel en af de mørke af slagsen.

Når det skete, gik tiden et øjeblik i stå. Vi børn stod stille. De andre lærere stivnede.

Den virkelighed er ikke til at kende i dag. Mine egne børn tror mig ikke når jeg fortæller om den.

Vores lokale skoleleder her i Nørre Snede er børnenes ven. Når han går gennem gange og skoleklasser hilser han på børnene, og de hilser på ham, og de gør det med en blanding af den værdige venlighed og stolthed som rigtig mange børn i dag, heldigvis, møder voksne med.

Man kan mærke på børnene at han er deres skoleleder. De ved at han er en særlig person på skolen, med et særligt ansvar og en særlig betydning, og samtidig er han, ja netop, deres.

Jeg kom også uvilkårligt til ovenfor at skrive vores lokale skoleleder. I den vending ligger en fortrolighed

som historisk er enestående. Faktisk er den, tør jeg sige, verdenshistorisk enestående. Historien har aldrig før set pædagogiske lederstillinger forvaltet på denne måde. Så demokratisk, så meget i øjenhøjde. Ikke bare af én, men af en hel generation af skoleledere.

Hvad er der sket?

Der er sket det at hele det danske skolevæsen - og de fleste danske familier og en stor del af samfundet - har bevæget sig fra frygtbaseret lydighed mod ydre autoriteter til en begyndende ansvarlighed.

At vi er på vej bort fra angstfyldt underdanighed er den gode nyhed. Den dårlige nyhed er at vi endnu kun kan skimte konturerne af hvad der vil komme i stedet.

Når vores adfærd ikke mere reguleres udefra, hvorfra reguleres den da?

Indefra naturligvis.

Hvordan bringes det i stand?

Det er ét af tidens helt store spørgsmål. Måske det største. Der rækker langt ud over skolen og ud over Danmarks grænser til hele den globale situation, der netop er præget af ydre autoriteters og strukturers sammenbrud.

Det er her skolelederens position og virke er så afgørende.

Massive mængder af forskningsresultater (mange af dem er samlet i Svend Erik Nordenbo med fleres vigtige sammenfatning for Kunnskabsdepartementet i Oslo fra 2008, baseret på flere hundrede forsk-

ningsrapporter) viser, at det tiden har brug for, er at støtte børns og voksnes indre ansvarlighed og kontakt til den naturlige etik, der er os mennesker iboende,

Ordet *relationskompetence*, som nu indgår i formuleringen af læreruddannelsens grundlag, og som detaljeret er beskrevet af blandt andet Helle Jensen og Jesper Juul, er her et nøgleord i et sådant forsøg på at kultivere de ressourcer vi alle er født med.

Relationskompetence er navnet på en bevidsthedsændring, et paradigmeskift. Det beskriver hvor afgørende vigtigt forholdet mellem mennesker er for det gode læringsmiljø.

En veninde af mig, der forsker i gode læringsmiljøer, har fortalt mig at det øjeblik hun træder ind af en skoles hovedindgang, kan hun mærke skolens *ethos*, dens ånd, dens grad af mellemmenneskelig venlighed, dens relationskompetence.

Den ånd er skolelederen på afgørende vis med til at bestemme. En leder er fokuspunkt for hele sin institution, ikke på en gammeldags, hierarkisk måde, men snarere som et ledelsesmæssigt forbillede.

Den skoleleder, der går forrest i forståelsen af at relationskompetence kan læres, at den kan trænes, har mulighed for at præge hele skolen med et vandmærke af venlighed og nærvær, der er afgørende betingelser for at skolens grundmål om læring, faglighed og trivsel kan indfries bedst muligt.

Da jeg var barn troede man børn var et råmateriale der skulle æltes og formaskæres. I dag véd vi at de børn der behandles med nærvær, respekt og basal venlighed, og som bliver set af voksne, fagligt og menneskeligt - de børn bliver gode elever, gode kammerater, gode kærlighedspartnere, gode samfundsborgere.

At møde børn med det nærvær, den respekt og den klarhed kan læres, det kan trænes, det kan kultiveres på en skole. Det er der stadig flere skoleledere der har øje for.

Hvorved deres mulighed for gunstigt at hjælpe kommende generationer mod den selvberørende, globale ansvarlighed som menneskeheden har brug for, forstærkes intenst.

Jeg spurgte engang Lisbeth Marcher, der på det tidspunkt var forkvind for Det Europæiske forbund for Kropsterapeuter, hvad der var

den hyppigste grund til at mennesker gik i terapi. Uden at betænke sig et sekund svarede hun: Klienterne siger 'Jeg blev ikke set som barn'.

Vi kender det alle: Uanset hvor gunstige opvækstforhold vi har haft, har vi alle smertefulde erfaringer med situationer hvor vores individualitet ikke blev set og respekteret.

Hver gang en anden ser os, hver gang en voksen eller en kammerat ser et barn, hver gang vi ser og anerkender hinanden, øges, minimalt, men i længden betydningsfuldt, den samlede samfundsmæssige varme og respekt for individet.

I den proces, i forståelsen af at man kan bevidstgøre, træne og kultivere empati, nærvær og respekt, spiller skolelederne en stadig større rolle.

Fortsætter den udvikling vil den kunne påvirke hele samfundet. ☺

## KORT CV

Peter Høeg har, ved siden af sit virke som forfatter, det meste af sit liv interesseret sig for pædagogik. Han har, siden han var 17, undervist blandt andet i folkeskolen, på gymnasier og universiteter. Han er medstifter af foreningen Børns Livskundskab og medforfatter til bogen 'Empati - det der holder verden sammen' (med Helle Jensen, Steen Hildebrandt, Jesper Juul, Jes Bertelsen og Michael Stubberup). Han er medunderviser på den internationale uddannelse i empati og nærvær som foreningen har åbnet i Berlin, og han gennemfører disse måneder, i samarbejde med Ikast-Brande Kommune, en efteruddannelse i formidling af empati og nærvær der, er åben for mennesker i hele landet der arbejder med børn, unge og deres vilkår. Han har selv fire børn.



**Skolelederforeningen  
og Plenum ønsker alle  
en god december og når I  
kommer dertil en god jul  
og et godt nytår!**